

24. Česká próza po roce 1945

1. etapa 1945 – 1968

- obrací se k válečným situacím, svědectví, lidé se potřebovali vyzpovídat z hrůz, které zažili – traumata z koncentračních táborů, bitevního pole

1945

Julius Fučík

* **Reportáž psaná na oprátce** – září 1945, kvalitní literární text, literární talent, nadání, o vydání se postarala po jeho smrti jeho žena Gusta Fučíková spolu s Ladislavem Štollem, vyňali z nich texty, které by Fučíka zdiskreditovaly, z Fučíka se stal komunistický vzor, kult osobnosti, pojmenovávali o něm školy atp., Gustě Fučíkové a L. Štollovi to vyneslo slávu a peníze, upravili to k obrazu komunismu

- O Fučíkově zatčení, jak byl vězněn na Pankráci, zpovídán, statečný do poslední chvíle, ale už to nevydržel, přiznává se, že to neustál a prozradil ty, o kterých gestapo už ale vědělo, byl vystaven na náměstí jako lapačka na kořist, gestapo čekalo, kdo se s ním začne bavit, aby měli další podezřelé

1946

Jan Drda

***Němá barikáda** – vyšla 1946, jedenáct povídek, všechny pojednávají o hrdinství lidí za války, hrdinové se chovají velmi mravně a statečně

*povídka **Vyšší princip** – přezdívkou pro gymnaziálního profesora latiny, do kompozit přijde gestapo zatknout studenty, kteří zesměšnili fotku R. Heydricha, udělali jeho karikaturu, namalovali mu brýle a knírek, spolužák je udal, studenty odvedli a zastřelili bez okolků, opravdový příběh, který se stal v Příbrami, zastřelili i ředitele gymnázia. Řeší, jak to mají říct studentům, že to vlastně bylo správné, že si z Heydricha legraci dělat neměli. Nikdo to studentům nechce říct a lhát. Vyšší princip řekl, že z vyššího principu mravního schvaluje atentát na Heydricha, přitom věděl, že ve třídě je udavač, dal se všanc. Nemohl lhát, hrdinství.

*povídka **Včelař** – schovává vysílačky ve včelích úlech, vypátrán, gestapo ho zatklo

- předváděl Čechy jako loajální k republice, lidé to chtěli slyšet, chtěli číst o tom, jak byli obětaví, věrní, stateční
- některé na základě skutečnosti, některé smyšlené

přelom 50. a 60. let

- lidé, kteří v době konce války byli mladí, maturovali, v té době dožráli, píšou

Arnošt Lustig – Žid, prožil Terezín, Osvětim, Buchenwald, utekl z transportu, účastnil se pražského povstání v květnu

- novinář, žurnalista, psal do Mladé Světu, Lidových novin?
- na konci 60. let odešel do Izraele, krátce v Jugoslávii, poté na univerzitu v USA učí tvůrčí psaní, poté se vrací do ČR
- chmurné povídky, proslavil se svými prvotinami, povídka Druhé kolo
- výsostné téma, o kterém často píše – koncentrační tábor, píše o hrůzách, které zažil, jak to lidé zvládnou, když se vrátí zpět z koncentráku, člověk se zařazuje těžce, časté sebevraždy
- často se ke svým dílům vrací a předělává je

***Motlitba pro Kateřinu Horovitzovou??** – vznikla na základě skutečné události z r. 1943, chtěli ze Sicílie do Ameriky a pak zpět do Evropy ke svému majetku, Němci je zadrželi, chtějí je vyměnit za zajaté důstojníky, od začátku je zřejmé, že k výměně nedojde, Kateřině je 17 let, krásná, mladá, polská Židovka, má pocit, že zachrání své rodiče, Němci z nich tahají peníze do poslední mince, říkají jim, že půjdou do sprch, ona to ví, je sama mezi muži

*Druhé kolo

Jan Otčenášek

- téma milenecké dvojice

*Romeo Julie a tma – parafráze na Petra a Lucii Romanda Rollanda, vzpomínka na okupaci, rasový rozdíl – Árijec a Židovka, ukrývají ji, ale ona uteče, zastřelena, téma Romea a Julie je pro Otčenáška lákavé

*Romeo a Julie na konci listopadu – vdova a vdovec se dají dohromady, děti se s tím nemohou srovnat, zfilmováno

*Kulhavý Orfeus – novela, hrdina Pavel nasazen v továrně na zbraně, pracuje nezodpovědně, sabotáž, hodně vnitřních monologů

*Občan Brejch – román, první oficiálně vyšlý román po roce 1948, vyjadřoval se s negativním nádechem k únoru, kritizuje lidi, kteří se snadno podřídili, situace u přechodu hranic – emigranti, mravnost

*Pokušení Katarina – nedokončený román, otázka emigrace, hlavní hrdina by odešel

- dal najevo pochybnosti o únoru, postavy nejsou černobílé, socialistická x buržoazní morálka
- působil jako scénárista

*Milenci v roce jedna – Vančurová, V. Preis, stejný hrdina Pavel jako v jiných dílech, studuje na FAMU, chce natočit vzpomínku na válku, vybere si dívku, která pořád nosí zimní kabát, točí s ní dokument o tom, co dívka zažila

Josef Škvorecký

- žije v Torontu od 1969, literární akademie Josefa Škvoreckého, pochází z Náchoda

- časopis Světová literatura, překládal americkou prózu – ovlivnilo to jeho písemnou tvorbu

- se svou ženou vydával díla ve vydavatelství Publishers, u nás mu nemohla vyjít

***Zbabělci** – druhé já Danis Miřický, v Kostelci – Náchod, reakce na příchod Rudé armády – vnímá ji negativně, ale něčím ho přitahují, nekomunista, má odstup

*Flirt se slečnou Stříbrnou - scénář

***Sedmiramenný svícen** – povídky ze židovského prostředí, židovská tematika

- toužil napsat něco, co by se podobalo Švejkovi *Tankový prapor – typická postava Danny Smiřický

***Mirákl** – román, zázrak, ztvárnil dvě časové roviny – Číhošťský zázrak – v kostelíku na oltáři, když farář mluvil, pohyboval se křížek, v Číhošti, faráře zavřeli, že oblužuje lidi, lest, finta, měla v tom prsty StB, hodili to na něj, schválně, aby ho mohli zavřít, 1968

*Prima sezóna – film, hlavním hrdinou Danny Smiřický???, kostelecký kluk, známý z románu Zbabělci, prožíval znovu své mládí

- do Kanady, emigroval

- v Praze literární akademie Josefa Škvoreckého

***Legenda Emöke** – maďarská dívka Emilie

- v dílech obecná čeština, vyjadřuje se přímo, užívá jazyk jazzové mládeže 40. let, slang, snaží se zachytit věrně jazyk své generace, aby to působilo opravdově, věrohodně

Ladislav Fux

- vystudoval psychologii, je to na jeho dílech poznat, psychologie postav

***Pan Theodor Mundstock** – prvotina, přeložen do několika cizích jazyků, ohlas, velmi zdařilé dílo, Žid, čeká na lístek, který ho odvolá do transportu, starý mládenec, žije sám, pár přátel, zjišťuje na návštěvě, že už přátelé dostali lístek, už má představu, jak to vypadá, má pocit, že když se na to připraví, že to zvládne, přežije, doprovází ho stín, druhé já Mundstocka – Mon nebo holub, kterého krmí a létá mu na okno, potkává ho ve svých představách, přestává ho pronásledovat, když přijde na to, že se na vše může připravit, zkoumá, jak se připravit, detailně jak co dělat, vytváří si doma umělé prostředí koncentračního tábora, promýšlí to do detailů, zůstává s židovským chlapcem ŠiMonem, vstoupí do cesty německému autu, to ho zabije, paradox, metoda připravování se je i obranou, zahání tím strach, aby nezešílel

- opakování motivů, opakování popisů, popisuje to samé v textu víckrát, prohlubuje

***Spalovač mrtvol** – o tom, jak se dá člověk zmanipulovat, spalovač byl normální pracovník krematoria, zjistí, že je vyšší rasou, že může „spasit“ „očistit“ svět, před očima „blaho“ lidstva bez Židů, nakonec spálí všechny své děti kromě dceři, které se podařilo utéct

- filmové zpracování Juraje Herze – hlavní postavu si zahrál Jan Hrušínský

- jeho židovští kamarádi přestali chodit do školy, mizeli, tragédie, alarmující, *Černovlasí bratři – o Židech, kteří volili smrt, místo aby trpěli v koncentráku, spáchali hromadnou sebevraždu

***Křišťálový pantoflíček** – obracela se na něj kritika, psal o Juliu Fučíkovi, odpovídal kritice, že ho zajímalo jen dětství Julia Fučíka, nebyla to úlitba komunismu

- homosexuál, oženil se, vzal si Italku, chtěl se dostat pryč, z manželství ale utekl

***Vévodkyně a kuchařka** – hodně kvůli románu studoval knihy, archivy, dokumentuje rozpad R-U, klasický postmoderní román, příběh vévodkyně, kuchařky, která přišla na zámek vařit, pojednání o jedech, zrcadlech, představitelích habsburského rodu, o nemoci konce století, vévodkyně stvoří zrcadlový sál, pocit nekonečna

Milan Kundera

- francouzský spisovatel českého původu, tak se představuje, v 70. letech odešel do Francie
- do 90. let psal česky a nechával díla překládat do francouzštiny, psal o svých zážitcích, vzpomínkách, socialistickém Československu, pak začal psát kriticky i o Francii, nevyvolalo to pozitivní ohlasy, nechtěli, aby se pletl do jejich poměrů
- všestranný literát – poezie, próza, drama
- na seznamu indexových autorů – nedoporučených k vydávání v ČSR

Poezie

- začal jako básník, napsal veršovanou povídku = poemu o Juliovi Fučíkovi *Poslední Máj, ***Člověk zahrada širá**

- za tato díla chvála kritiky, začínal psát sorelu, nechtěl pozitivní kritiku, nechce, aby mu rozebírali jeho romány, nelíbila se mu pozitivní kritika

*sb. **Monology** – monology, které vedou zrazení partneri, milenci, kritika ji označila za zlou a cynickou, že nemá nic společného se sorelou

- má rád Nezvala, Gellnera, Appolinaire

Próza

***Směšné lásky** – povídky, např. Falešný autostop – dívka s chlapcem, kteří se milují, se rozhodnou hrát hru, dívka má být prostitutkou, chlapec řidičem kamionu, nepřestanou ve správný okamžik, první den na dovolené, chlapec začíná svou dívku nenávidět, mění se mu před očima, ona už nechce hrát, je k ní hrubý...

- řešení situace žertem se obrátí proti autorovi žertu, nepovedený verš, narodil se na Apríla, zdůvodňuje, že to má v osudu, bavení se na úkor druhého, v Kunderově případě se nesměje ani jedna strana, vtip se obrátí v tragédii, téma nepovedeného žertu

- má rád Vančuru (archaický jazyk) a Poláčka

*román **Žert** – ohlas čtenářů a kritiky, Kunderova reflexe 50. let, hlavní hrdinka Markéta, nevěnuje se Ludvíkovi, místo aby byla s ním, odjede na budovatelský tábor, ztotožní se s tím, Ludvík se rozzlobí, napíše jí pohled, ona ji ukáže soudruhům, Ludvíka vyhodí s fakulty a pošlou ho pracovat do dolů, Markéta začne chodit s Pavlem, ten pomůže Ludvíkovi z fakulty, Ludvík se jí chce pomstít, svede jeho ženu Helenu, ale tím pomůže Pavlovi, ten už má novou přítelkyni, milenku, román končí deziluzí, Markéta se otráví, román končí na záchodě, žaludeční potíže a zvracení

***Stať český úděl** – že se po 68. stávají Čechy středem pozornosti, negativní reakce Václava Havla, rivalita mezi Václavem Havlem a Milanem Kunderou

- napsal, že léta ve Francii považuje za nejlepší svého života, nelezla mu do literatury politika, mohl se věnovat psaní, studuje Appolinaire, román, nepovažuje ho za mrtvý žánr, nic nemůže lidský příběh postihnou tak dobře jako román

***Valčík na rozloučenou**

***Kniha smíchu a zapomnění** – žerty dopadnou jinak, než byly zamýšleny

***Nesnesitelná lehkost bytí** – zfilmování románu, rozhodl se, že už bude psát tak, aby to nebyla filmovatelné, nelíbilo se mu to, obrovský ohlas, prázdnota, hlavní hrdiny pouze přežívají, žije se jím docela dobře, ale oni vědí, že nežijí, že to nemá náboj

***Nesmrtelnost** – román, podle něj má být román „hostina o několika chodech“, pro filmaře nemá přitažlivost, dá se cokoliv vynechat, dá se otevřít kdykoliv kdekoliv

***Jakub a jeho pán aneb pocta Denisu Diderotovi** – divadelní hra, úspěch v Národním divadle

- nemá rád literární kritiky, nemá rád filmová zpracování svých děl, nerad poskytuje autorská práva na romány týkající se francouzského prostředí, nechce, aby byli vydávány u nás

- jeden z nevyznamnějších světových autorů

Ludvík Vaculík

- v názvacích téma 2.wv, nevěnuje se mu
- prozaik, kronikář, každé jaro píše fejeton „Jaro je tady“, vydáván od r. 1968
- podepsal chartu, indexový autor, psával fejetony do Lidových novin
- nakladatelství **Edice Petice** – proti edici Klíč, kde vycházeli zásadní autoři, z ruštiny samizdat
- vydává si to autor sám, přepisovači, vázání

*román **Morčata** – pozoruje lidi, když mají čistou podestýlku a dostanou nažrat, udělají cokoliv, lidé se chovají jako zvířata

***Rušný dům** – zkušenosti z učňáku

*román **Sekyra** – vztah otce a syna, často mluví o svém tatínkovi, syn vyčítá otci, že byl v 50. letech přesvědčený komunista, vždycky se hrozně pohádají, řekne synovi, ať vezme pušku a zastřelí ho, nabádá ho, neudělá to, autentické spontánní vypravování

- valašské nářečí, spontánní, autentické, vzpomíná na to, co s otcem zažili, prolínání časových rovin, humorné i vážné
- otec byl zedník, celé týdny pryč, bylo to vše na matce
- angažoval se ve Svazu spisovatelů, vyloučen z KSČ

*autorem **Manifestu 2000 slov**, zadal svému synovi, aby to spočítal, nebavilo ho to, vymyslel si to, výprask, připsal, aby to bylo 2000 slov, kolovalo to mezi uzavřenou společností

*Český snář – Vaculíkův deník, píše si tam vše, milenka mladší spisovatelka, opustil rodinu, výsledky...

*Jak se dělá chlapec – spisovatelka milenka Lenka Procházková na něj naléhá, aby s ní měl dítě, otevřené, až moc, libuje si v milostných scénách, nestydí se, se svou ženou se nikdy nerozvedl, jak vychovává syna on, jak milenka, nařezáním, křikem, dítě v 60 letech, je to zodpovědné? přemýšlí o tom

Lenka Procházková *Smolná kniha – píše o jejich vztahu, píše, že si dítě nechala vzít, výpověď jak spolu žili

*Loučení k panně – milenci, dívka 18 let, 70 let muži, nerovný milenecký svazek

- čtivé, romány vycházejí z vlastních životních situací

*Cestou hmyzu – fejeton do Lidových novin, kontroverzní téma dětí ze zkumavek, je proti tomu, proti přírodě, znechucen, nemá se to dělat, přijde mu to odporné